

25. Науменко В.В. Реструктуризация крупных портфелей ценных бумаг в условиях низкой ликвидности рынка: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.10 / Науменко Владимир Владимирович. – Москва, 2012. – 191 с.

26. Brockman P. Commonality in Liquidity: A Global Perspective [Electronic resource] / P. Brockman. – Access mode: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=965807

Рассмотрены основные подходы к сущности ликвидности рынка, в частности, статистический и теории микроструктуры рынка. В статье охарактеризованы основные признаки ликвидности рынка: скорость заключения сделки, объем сделок, минимальный эффект влияния на цены, минимальные транзакционные издержки. Особое внимание уделено характеристике аспектов ликвидности рынка с точки зрения теории рыночной микроструктуры.

Ключевые слова: ликвидность рынка, микроструктура рынка, рынок производных финансовых инструментов, транзакционные издержки, бид-аск спрэд, глубина, упругость, плотность.

Article deals with the main approaches in the market liquidity, in particular, statistical approach and theory of market microstructure. The paper describes the main characteristics of market liquidity. Particular emphasis is focused on theory of market microstructure aspects of market liquidity.

Key words: market liquidity, market microstructure, derivatives market, transaction costs, bid-ask spread, depth, resilience, tightness.

Надійшло до редакції 15.02.2013.

УДК 658.788.4:57

А.М. Вакуліч, В.П. Колесніков, В.В. Журавель

РИНОК БІОУПАКОВКИ: ФАКТОРИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті наведено особливості формування світового ринку біоупаковки, визначено фактори, які впливають на його розвиток. Дано оцінку можливостям України у формуванні та розвитку ринку біополімерів.

Ключові слова: полімерні матеріали, біополімери, біоупаковка, біоіндустрія, життєвий цикл упаковки, фактори, які впливають на формування ринку біоупаковки, біоконкуренція.

Вступ. Обсяги виробництва та споживання полімерних матеріалів (ПМ) постійно зростають. Значна частка ПМ використовується як упаковка. Традиційні полімери завдяки своїм властивостям витісняють такі пакувальні матеріали, як папір, метал, скло та картон. Однак основною проблемою для традиційних полімерних матеріалів (ПМ) є тривалий період їх розкладання після використання в умовах природного середовища. Термін розкладання ПМ становить від десятків до сотень років. Оскільки до 40% побутових відходів припадає на упаковку з ПМ, питан-

ня її утилізації стає глобальною екологічною проблемою. Вирішення цього питання буде визначати розвиток світового виробництва ПМ та екологічний стан навколишнього середовища у подальший період.

У сучасних умовах одним з перспективних напрямів утилізації відходів упаковки є розвиток індустрії біоупаковки на базі рослинної сировини, яка розкладається в умовах природного середовища дуже швидко під впливом хімічних (повітря, вода), фізичних (сонячне світло, тепло) та біологічних (бактерії, гриби, дріжджі) факторів. Біополімери (БП) за своїми властивостями не поступаються традиційним ПМ, а за умов правильного компостування повністю розкладаються на безпечні речовини (воду, вуглекислий газ, гумус), які беруть участь у природних циклах.

Аналіз останніх публікацій. Споживання товарів широкими верствами населення має стійку тенденцію до зростання, однак це неминуче впливає на проблему утилізації відходів від спожитих товарів та їх упаковки. Питання утилізації відходів пакувальних матеріалів з ПМ набуває міжнародного значення і на цей час є відкритим. Погляди багатьох учених сходяться на тому, що одним з перспективних способів вирішення цього питання є розвиток індустрії біорозкладної упаковки, яка має властивості до розкладання у природних умовах (компостування) [1–4].

Використання біополімерів як упаковки було відзначено 15 років тому. Однак лише за останні 5 років це виробництво має стійку динаміку до зростання: якщо у 2005 р. частка БП складала 1% від загального обсягу виробництва полімерів, то у 2010 р. – вже 4,8% [5].

Найбільший розвиток виробництва біополімерів спостерігається в США, країнах Європейського Союзу, Японії. Наша країна має передумови для розвитку виробництва БП [6], однак вони поки що не знайшли реалізації. Для формування і розвитку ринку біоупаковки в Україні необхідно визначити фактори, які впливають на виробництво БП.

Метою статті є дослідження особливостей ринку біоупаковки, проаналізовано фактори та перспективи розвитку цього ринку.

Виклад основного матеріалу. Обсяги світового виробництва полімерів за період 2005–2010 рр. зросли з 180 до 258 млн т. Найбільша частка полімерних матеріалів використовується у виробництві упаковки – 37% (рис. 1). Пропорційно цьому зростанню збільшилася кількість полімерних відходів, які в основному накопичуються на полігонах захоронення. Збільшення відходів, які тривалий період часу не розкладаються у природі, призводить до загрози екологічній безпеці. Тому в багатьох розвинутих країнах світу основною вимогою до упаковки, яка має короткий життєвий цикл, є її екологічна безпека. Таким вимогам відповідає біоупаковка.

Критерії, за якими визначається можливість заміни традиційних полімерних пакувальних матеріалів їх біоконкурентами, визначаються регіональними масштабами.

У Європі розвиток біоіндустрії обумовлений як вартістю полімерних пакувальних матеріалів, так і екологічними аспектами. Розвитку ринку біополімерів сприяє законодавча база, програми з окремого збору відходів, обмеження на використання упаковки з ПМ, звільнення від податку на утилізацію відходів, посилення екологічних вимог до упаковки [7]. Ці заходи дозволяють нарощувати обсяги виробництва біополімерів на євро-

пейських ринках. Найбільш динамічно спостерігається розвиток біополімерів у таких країнах, як Італія, Великобританія, Німеччина.

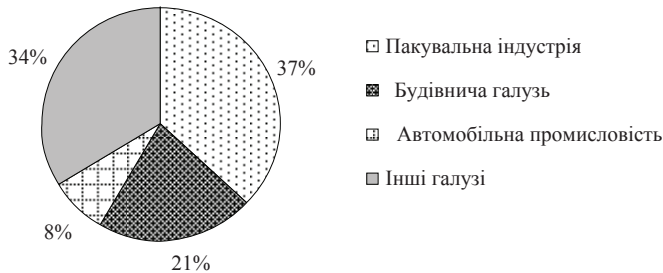

Рис. 1. Галузевий розподіл використання полімерних матеріалів

Сприятлива обстановка для розвитку виробництва БП склалася за останні роки в Японії. Обмеженість території, наявність законодавчої бази щодо утилізації відходів, податкові пільги при використанні біополімерної упаковки сприяють адаптації її на ринку. Тому третина усіх діючих світових фірм у сфері розробки та виробництва біополімерів – японські.

Ринок біополімерів у США мав менші темпи розвитку порівняно з Європою та Японією, тому що пріоритетом для цієї країни є відношення ціни/якості пакувальної продукції. Це означає, що при близьких характеристиках споживачі орієнтуються на більш дешеву продукцію. Однак зростання ціни на нафту і технологічні прориви в галузі виробництва біоупаковки вплинули на зниження її вартості та підвищення попиту.

Таким чином, екологічність матеріалів і продуктів стає більш значущим фактором реклами та просування товару на ринку. За останні роки у проєктах щодо біопластиків беруть участь багато міжнародних корпорацій. Це Coca-Cola, Procter&Gamble, Toyota, Mitsubishi, Sony та ін.

Ринки Європи, США та Японії достатньо насичені. У цих регіонах зростання обсягів споживання ПМ не буде значним, але відбудеться структурний перерозподіл ринку, що буде обумовлено швидким зростанням виробництва та споживання біополімерів (прогнозні дані наведено на рис. 2). Таке зростання визначатиметься не лише розвинутими країнами Західної Європи, США, Японією, очікується активна участь країн Південно-Східної, Східної Азії, Індії і Китаю, на частку яких у найближчій перспективі буде припадати майже 40% світового ринку споживання пластмас. Прогнозні дані щодо розподілу світового ринку біоупаковки між країнами світу наведено на рис. 3. Залишається відкритим питання: яке місце на ринку біоупаковки займатиме Україна. Ми можемо бути або учасником, або користувачем ринку біоупаковки. В інтересах нашої країни необхідно створити умови для розвитку біоіндустрії та зайняти своє місце на ринку біоупаковки.

Ринок біоупаковки формується під впливом різних факторів:

- наявність сировинної бази в країні (як сировину в нашій країні можливо використовувати зерно, кукурудзу, картоплю);

- наявність технологій виробництва та обладнання (наша країна має багаторічний досвід з виробництва та переробки традиційних полімерів.

Технологічні процеси та обладнання для виробництва ПМ та БМ однорідні);

- зростання вартості сировини для традиційних матеріалів (останні п'ять років спостерігається зростання вартості нафти та газу);
- підвищення витрат з переробки відходів (у нашій країні переробка відходів відбувається у незначній кількості);
- реалізація великомасштабних комерційних проектів (зростання потужності виробництва біоупаковки впливає на зниження її вартості);
- державна та регіональна підтримка виробників та споживачів продукту (відсутні в Україні);
- нормативно-законодавчі акти (відсутні в Україні);
- податкові пільги для виробників та користувачів біоупаковки (відсутні в Україні);
- готовність суспільства до сортування відходів та наявність інфраструктури роздільного збору відходів;
- екологічна підготовка користувачів продукції.

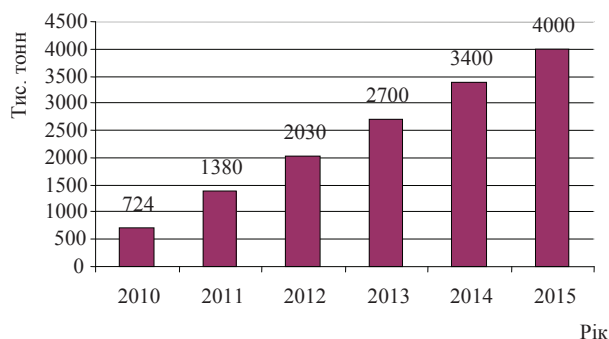

Рис. 2. Розвиток ринку біополімерів

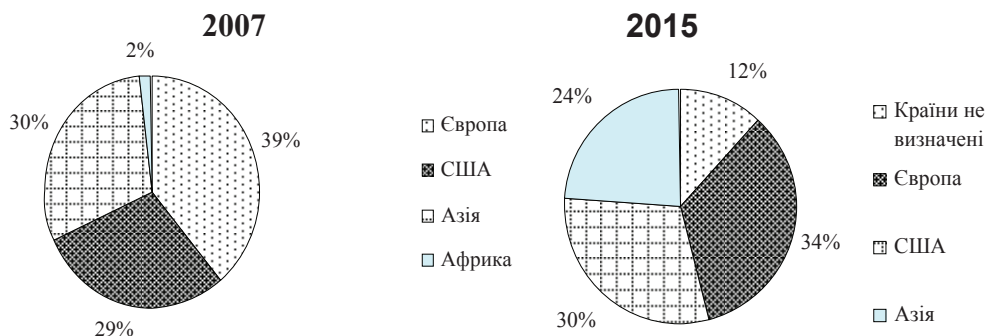

Рис. 3. Прогноз розвитку ринку біоупаковки

Вищезазначені фактори можна об'єднати у чотири групи, і саме вони визначають становлення та розвиток ринку біоупаковки (рис. 4).

З наведених факторів у нашій країні існують тільки технологічні, останні необхідно формувати на рівні держави та суспільства.

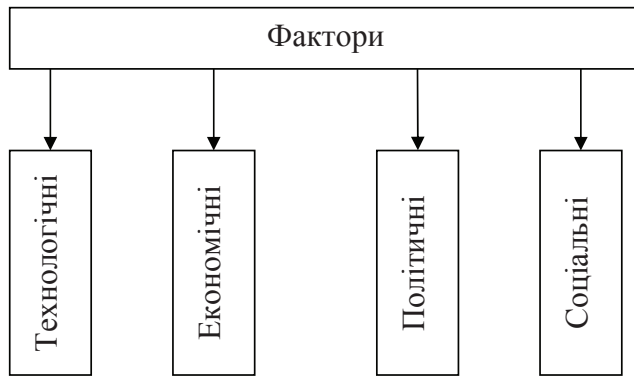

Рис. 4. Фактори, які визначають розвиток ринку біоупаковки

Переваги України у формуванні ринку біополімерів полягають у тому, що вона є одним з великих світових виробників сільськогосподарської продукції, яку використовують для виробництва БП. Більша частина експортної кукурудзи, яку поставляє країна на європейські ринки, використовується як сировина для біоіндустрії. Розвиток власного виробництва біоупаковки дозволяє країні, з одного боку, впровадити інноваційні технології глибокої переробки сільськогосподарської сировини, мати гарантований ринок збуту вітчизняної рослинної сировини і отримати додаткові робочі місця, з іншого – вирішувати питання екологічної безпеки, які виникають при утилізації відходів упаковки. До переваг необхідно віднести можливість країни з виробництва та переробки традиційних полімерів, такий досвід буде сприяти розвитку виробництва БП, тому що процеси для цих виробництв є подібними і використовується одна група обладнання.

Для формування вітчизняного ринку біоіндустрії необхідна дія ще трьох факторів: політичних, економічних, соціальних. У цьому напрямі в Україні необхідно вирішити такі питання:

- по-перше, прийняти закон «Про упаковку і відходи упаковки», ввести податок на утилізацію відходів;
- по-друге, при формуванні ринку біоупаковки використовувати для виробників і споживачів БП економічні стимули і важелі. Наприклад, введення утилізаційних зборів для виробників, які випускають продукцію в традиційних пакувальних матеріалах. Введення податкових та митних пільг, субсидій, тим, хто задіяні у всьому циклі виробництва біополімерів – від виробництва сировини до реалізації кінцевого продукту. Спираючись на досвід інших країн, ввести заборону на використання деяких пакувальних матеріалів (поліетиленових пакетів) та посилити екологічні вимоги до упаковки;
- по-третє, створити науково-дослідну базу та дослідно-експериментальне виробництво;
- по-четверте, створити інфраструктуру для роздільного збору відходів, підготувати населення до нової системи утилізації відходів.

Формування та розвиток ринку біоупаковки дає країні три ефекти: екологічний, економічний і соціальний.

Висновки. У сучасному світі проблеми охорони навколишнього середовища виступають на перший план. У багатьох розвинутих країнах світу все більшого значення набувають екологічні матеріали, які отримують з поновлюваної сировини рослинного походження. Технологічні прориви в галузі біотехнології та генної інженерії дозволили за останні 10 років виділитись в окрему галузь – біоіндустрію [8]. Одним з напрямів її розвитку є використання біополімерів як пакувальних матеріалів, особливо для продуктів харчової промисловості. Використання біоупаковки з натуральної сировини дозволяє вирішити проблему утилізації відходів упаковки, яка має тривалий життєвий цикл і на частку якої припадає значна кількість твердих побутових відходів, шляхом її компостування.

Аналіз світового ринку біоупаковки показує, що у розвинутих країнах БП перетворилися зі спеціального продукту в економічно значущий товар, який стає все більш привабливим і доступним. Агропромислова інтеграція, нові можливості біотехнології, а також збільшення виробничих потужностей виробництва біоматеріалів впливають на зростання місткості ринку біоупаковки. Визначено, що формування ринку відбувається під впливом технологічних, економічних, політичних і соціальних факторів. Становлення інноваційного виробництва біоупаковки у країнах Європи, США та Японії мало насамперед політичний характер. Отже, розвиток ринку біополімерів в Україні має технологічні передумови, однак потребує вирішення питань політичних, економічних та соціальних.

Формування вітчизняного ринку біоупаковки розкриває можливості для об'єднання агропідприємств та хімічних виробників у кластерний комплекс і вирішення для України ряду актуальних питань: створення високотехнологічного продукту на базі рослинної сировини вітчизняного походження; гарантованого ринку збуту вітчизняної рослинної сировини і отримання додаткових робочих місць; підвищення екологічних вимог для пакувальних матеріалів; вирішення питання утилізації упаковки після її використання шляхом компостування; розвитку інфраструктури для утилізації відходів.

Список використаної літератури

1. Клинков А.С. Утилизация и вторичная переработка полимерных материалов / А.С. Клинков, П.С. Беляев, М.В. Соколов. – Тамбов: ТГТУ, 2005. – 80 с.
2. Кудякова Г. Биоразлагаемая упаковка в пищевой промышленности / Г. Кудякова, Л. Кузнецова, Е. Шевченко, Т. Иванова // Пищевая промышленность. – 2006. – № 7. – С. 52–54.
3. Буряк В. Биополимеры – настоящее и будущее / В. Буряк // Полимерные материалы. – 2005. – № 12 (79). – С. 22–27.
4. Плетнев М. Новости упаковки [Текст] / М. Плетнев // SOFW – Journal (Russian version). – 2004. – № 1. – С. 64–68.
5. www.newchemistry.ru
6. Вакуліч А.М. Перспективи розвитку ринку екологічно безпечних пакувальних матеріалів / А.М. Вакуліч, В.П. Колесніков, І.Г. Курінна // *Європейський вектор економічного розвитку: зб. наук. праць*. – 2010. – С. 32–36.

7. Белова М. Проблемы утилизации упаковочных материалов в России и за рубежом / М. Белова, О. Легонькова // Пищевая промышленность. – 2011. – № 6. – С. 26–29.

8. Буряк В. Биополимеры – настоящее и будущее / В. Буряк // Полимерные материалы. – 2005. – № 11 (78). – С. 8–12.

В статье приведены особенности формирования мирового рынка биополимеров, определены факторы, влияющие на его развитие. Дана оценка возможностям Украины в формировании и развитии рынка биополимеров.

Ключевые слова: полимерные материалы; биополимеры; биоупаковка; биоиндустрия; жизненный цикл упаковки; факторы, влияющие на формирование рынка биоупаковки; биоконкуренты.

The features of forming world market of biopolimers are shown and factors which have influence on its development are determined. An estimation of possibilities of Ukraine in forming and development of biopolimers market is given.

Key words: polymeric materials, biopolimeri, biopacking, bioindustry, life cycle of packing, factors which influence on forming of biopacking market, biocompetitors.

Надійшло 21.01.2013.

УДК 330.322(477)

М.М. Вакулич

СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В ТРАНСФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

У статті розглядається роль інвестиційного клімату у розвитку економіки, залученні закордонних інвестицій. Аналізуються складові, що впливають на формування інвестиційного клімату. Визначено напрями покращання інвестиційного клімату держави.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, складові формування інвестиційного клімату.

Поставка проблеми. Трансформаційні процеси у національних економіках об'єктивно консолідуються навколо інвестиційної діяльності, сучасною суттєвою характерною рисою якої є те, що вона дедалі сильніше детермінується глобалізацією світового бізнес-середовища та міжнародним рухом капіталів.

Формування конкурентоспроможної економічної структури суспільства вимагає мобілізації всіх національних ресурсів, максимального використання національних переваг. Однак поза увагою також не можуть лишатися інвестиційні джерела, що знаходяться за межами країни і здатні посилити трансформаційний ефект. Для окремих національних економік саме масштабна диверсифікаційна міжнародна інвестиційна діяльність визначає базові довгострокові механізми високоінтегрованого економічного розвитку.